

Boeken

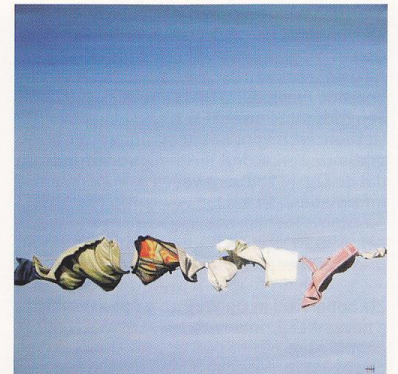
Alledaags en buitengewoon. Spiritualiteit in vrouwendomeinen. Redactie: Angela Berlis en Anne-Marie Korte. Skandalon, 2012.

Spiritualiteit is een modewoord. Je komt het overal tegen. Net als mystiek. Pas geleden hoorde ik, dat er een mystieke sfeer in een voetbalstadion zou heersen. En wat te denken van de volgende uitspraak, die iemand uitte tegenover haar geestelijk begeleider: "Mijn spiritualiteit zegt tegen mij dat ik niet zou moeten moeten." Spiritualiteit is een containerbegrip geworden: je kunt er van alles onder verstaan. In de meest brede zin gaat het om aandacht, bezinning, bezieling. Het gaat dan om bestaansvragen: wat ben ik aan het doen? Van waaruit en waartoe doe ik dingen? Soms wordt spiritualiteit tegenover godsdienst en religie gezet. Religie zet mensen vast in vormen en rituelen, spiritualiteit gaat dan juist over wat mensen vrij maakt, zo is dan de gedachte. Er zijn tegenwoordig veel mensen die zo denken, soms noemen ze zich ongebonden spirituelen. Nergens aan gebonden en toch op zoek naar iets wat verbinding geeft met de wereld waarin je leeft. Spiritualiteit is in, de kerk is uit. Gelukkig (vind ik) zijn er ook stemmen die spiritualiteit en

zaterdag 15 december 2012

godsdienst met elkaar verbinden. Spiritualiteit gaat dan vooral over de innerlijke godsdienstige beleving en ervaring. Godsdienst, ervaring en het concrete leven sluiten elkaar niet uit, maar in. Hoe je spiritualiteit ook probeert te omschrijven, een tendens is toch wel om het in het alledaagse te zien. De diepere en innerlijke vragen hebben dan te maken met het gewone leven. Dat wat het gewone leven te boven gaat is in het dagelijkse bestaan te vinden. Het heilige is te vinden in je eigen leefomgeving, en niet alleen in de kerk of speciale heilige afgezonderde ruimtes. Je eigen keuken, je eigen huis of je werkomgeving kan een domein van spiritualiteit worden. Dat is wat de schrijfsters van het boekje *Alledaags en buitengewoon* betogen. Stuk voor stuk zijn het theologes en wetenschappers die schrijven over spiritualiteit in vrouwendomeinen. Dat doen ze in soms heel leesbare gedeeltes en soms ook met universitair jargon doorspekt taalgebruik. Zo is hun werkdefinitie van spiritualiteit "het unieke en persoonlijke antwoord van individuen op alles wat hen oproept tot integriteit en transcendentie". Kortom, het gaat om hoe jijzelf reageert op levensvragen die je wat uit je eigen bekrompenheid willen halen. De onderzoeksters focussen zich op vrouwendomeinen. Vroeger was duidelijk wat daarmee bedoeld werd: keuken, huis, kerk, vrouwenvereniging. Tegenwoordig denk je eerder aan vrouwen met een eigen bedrijf op internet onder een domeinnaam. Hoe dan ook, als je kijkt naar hoe vrouwen de werkelijkheid waarin ze leven hebben beleefd en nog beleven, dan valt een aantal zaken op. Vrouwen kijken heel concreet en met aandacht en ze verbinden op een natuurlijke manier het heilige met het dagelijkse leven. Daar sta je dan als man. De onderzoeksters zien zelf een duidelijke verbindende lijn in alle bijdragen, zelf heb ik wat meer moeite om die te ontdekken. Nu eens lees je over badkamerrituelen, dan zit je opeens in het middeleeuwse Ierland en gaat het over liefdestoverij. In het ene artikel bevind je je in de politieke realiteit van protesterende vrouwen in Israël, in het volgende word je in de wereld van de zusters van het gemene leven uit de tijd van de Moderne Devotie (15e eeuw) getrokken. Wat sprong er voor mij uit? Een artikel van Riet Bons-Storm over het heilige op straat: vrouwen in het zwart. Dat zijn Joods-Israëlische vrouwen die elke vrijdag in het zwart tegen de Israëlische bezetting in de Palestijnse gebieden protesteren. Dat gebeurt net voor het begin van de sjabbat, waarop normaal gesproken vrouwen druk bezig zijn met de voorbereiding van deze heilige dag. De vrouwen in het zwart herinneren de voorbijgangers aan de waarde van de gerechtigheid en aan de verantwoordelijkheid van elk mens voor haar of zijn medemens, zo stelt Bons-Storm. En ze besluit met de mooie woorden: "In een samenleving met talloze patriarchale aspecten hebben vrouwen een andere beleving van het bestaan. Veel vrouwen hebben in hun leven het goddelijke leren zien als niet gevangen binnen muren of dogma's, maar midden in het alledaagse bestaan. Ze ervaren het goddelijke als een Aanwezigheid die niet in definities te vangen is en staat voor de waarde leven in gerechtigheid voor allen."

Daar kun je je ook als man in vinden, maar misschien is dat dan wel je vrouwelijke kant. Fascinerend vond ik het artikel van Akke van der Kooi over de Finse schilderes Helene Schjerfbeck (1862-1946). In een reeks van zelfportretten legt ze met grote aandacht vast hoe haar leven verloopt. In het begin zien we krachtige portretten van een zelfbewuste vrouw, en in haar laatste portretten zien we de kwetsbaarheid en vergankelijkheid. Met een krastechiek verwijderd ze overtollige verf. In een paar ruwe verfstreken zien we een verdwijnende vrouw. En juist daarin licht het heilige op. Het goddelijke wordt het sterkst daar waar de mens op haar kwetsbaarst is. Ik kan me er iets bij voorstellen. In een verpleeghuis valt alle entourage weg en blijft een naakte weerloze mens over. Als je het ziet, zie je God daarin. In het artikel over de eigenwijze Mexicaanse non Sor Juana (1651-1695) lezen we hoe een groot dichteres van o.a. religieuze poëzie verbannen werd naar de keuken van het klooster. Ze mocht niet meer dichten, maar in de keuken ontdekte ze God op een nieuwe manier. Ze legt een origineel verband tussen met aandacht koken en filosoferen. Juist als je met de bereiding van het avondeten bezig bent, kun je met diepere dingen bezig zijn. "Had Aristoteles gekookt, dan had hij veel meer geschreven." Ik kook tegenwoordig met wat meer passie.

Op de voorkant staat een waslijn afgebeeld, een fotografisch kunstwerk van Heather Norton. Tegen een blauwe lucht – in de kunst beeld van het goddelijke – wapperen de kledingstukken. Ze geven een vrije, ongebonden indruk, en toch zijn ze verbonden door een lijn: de waslijn. Ik vind het een mooi beeld voor het alledaagse waarin spiritualiteit zichtbaar wordt. Het boek diept enkele aspecten hiervan uit. Wat mij betreft had dat iets minder onderzoekachtig geschreven kunnen zijn. En met nog iets meer aandacht voor het gewone en alledaagse in onze eigen context. God kun je vinden in de keuken en in de kerk, zonder deze tegen elkaar uit te spelen. In de meeste kerken vind je tegenwoordig trouwens een keuken. Het is wel een uitdagende gedachte: God laat zich vinden in Zijn Woord en op het aanrecht, in de straat en in de kerk, op je werk en op school. Waar is Hij/Zij eigenlijk niet?

Eeuwout van der Linden